

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

שם השיעור: The Rise and Fall of Shlomo HaMelech

שם המרצה HaRav Mosheh Lichtenstein

Sponsored by Shelli Weisz in memory of Tom Weisz, z"l, Moshe Meir ben Avraham haKohen by his loving family. His love of Torah learning remains our inspiration

1. שמות רבה ו:א

"ויהי לעת זקנת שלמה, נשיו הטו את לבבו" – אמר רשב"י נוח לו לשלמה שיהא גורף ביבין שלא נכתב עליו המקרא הזה.

2. ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ב:

רבי חנניה ורבי יהושע בן לוי: בשעה שנמנו ואמרו שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להן חלק לעולם הבא, יצתה בת קול ואמרה "המעמך ישלמנה כי מאסת אלא כי אתה תבחר ולא אני ומה ידעת דבר", ביקשו לצרף את שלמה עמהן. בא דוד ונשתטח לפניהן, ויש אומר איש יצאת מבית קודש הקדשים וליהטה סביבותיהם

3. יבמות ע"ו.

מתיב רב יוסף "ויתחתן שלמה את (בת) פרעה מלך מצרים" גיורי גירה...אמר רב פפא אנן משלמה ליקו ונתיב שלמה לא נסיב מידי דכתיב ביה "מן הגוים אשר אמר ה' אל בני ישראל לא תבואו בהם והם לא יבואו בכם אכן יטו את לבבכם אחרי אלהיהם בהם דבק שלמה לאהבה" אלא קשיא "ויתחתן" מתוך אהבה יתירה שאהבה מעלה עליו הכתוב כאילו נתחתן בה

4. רמב"ם הל' איסורי ביאה פי"ג הי"ד-ט"ז:

אל יעלה על דעתך שמששון המושיע את ישראל או שלמה מלך ישראל שנקרא ידיד יי' נשאו נשים נכריות בגיותן, אלא סוד הדבר כך הוא, שהמצוה הנכונה כשיבא הגר או הגיורת להתגייר בודקין אחריו שמא בגלל ממון שיטול או בשביל שררה שיזכה לה או מפני הפחד בא להכנס לדת, ואם איש הוא בודקין אחריו שמא עיניו נתן באשה יהודית, ואם אשה היא בודקין שמא עיניה נתנה בבחור מבחורי ישראל, אם לא נמצא להם עילה מודיעין אותן כובד עול התורה וטורח שיש בעשייתה על עמי הארצות כדי שיפרוש, אם קבלו ולא פירשו וראו אותן שחזרו מאהבה מקבלים אותן שנאמר ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה. לפיכך לא קבלו בית דין גרים כל ימי דוד ושלמה, בימי דוד שמא מן הפחד חזרו, ובימי שלמה שמא בשביל המלכות והטובה והגדולה שהיו בה ישראל חזרו, שכל החזר מן העכו"ם בשביל דבר מהבלי העולם אינו מגירי הצדק, ואעפ"כ היו גרים הרבה מתגיירים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות, והיו ב"ד הגדול חוששין להם לא דוחין אותן אחר שטבלו מכ"מ ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתם. ולפי שגייר שלמה נשים ונשאן, וכן שמשון גייר ונשא, והדבר ידוע שלא חזרו אלו אלא בשביל דבר, ולא על פי ב"ד גיירום

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

חשבון הכתוב כאילו הן עכו"ם ובאיסורן עומדין, ועוד שהוכיח סופן על תחלתן שהן עובדות כו"ם שלהן ובנו להן במות
העלה עליו הכתוב כאילו הוא בנאן שנאמר אז יבנה שלמה במה.

5. שבת נ"ה:

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה שנאמר "ולא היה לבבו שלם עם ה'
א-להיו כלבב דוד אביו" – כלבב דוד אביו הוא דלא הוה, מיחטא נמי לא חטא. אלא מה אני מקיים "ויהי לעת זקנת
שלמה, נשיו הטו את לבבו", ההיא כרבי נתן, דרבי נתן רמי: כתיב "ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו",
והכתיב "כלבב דוד אביו" – כלבב דוד אביו הוא דלא הוה, מיחטא נמי לא חטא? הכי קאמר: "ויהי לעת זקנת שלמה,
נשיו הטו את לבבו ללכת אחרי אלהים אחרים" ולא הלך. והכתיב "אז יבנה שלמה במה לכמוש שקץ מואב", שבקש
לבנות ולא בנה. אלא מעתה "אז יבנה יהושע מזבח לה" ", שבקש לבנות ולא בנה? אלא דבנה, הכא נמי דבנה. אלא
כדתניא רבי יוסי אומר: "ואת הבמות אשר על פני ירושלים אשר מימין להר המשחה אשר בנה שלמה מלך ישראל
לעשתרת שקוץ צדונים וגו' ", אפשר בא אסא ולא ביערם, יהושפט ולא ביערם עד שבא יאשיה וביערם? והלא כל
עבודה זרה שבארץ ישראל אסא ויהושפט ביערום, אלא מקיש ראשונים לאחרונים, מה אחרונים לא עשו ותלה בהן
לשבח, אף ראשונים לא עשו ותלה בהן לגנאי. והכתיב "ויעש שלמה הרע בעיני ה' " אלא מפני שהיה לו למחות בנשיו
ולא מיחה, מעלה עליו הכתוב כאילו חטא. אמר רב יהודה אמר שמואל: נוח לו לאותו צדיק שיהא שמש לדבר אחר
ואל יכתב בו "ויעש הרע בעיני ה' ". אמר רב יהודה אמר שמואל: בשעה שנשא שלמה את בת פרעה, הכניסה לו אלף
מיני זמר ואמרה לו כך עושין לעבודה זרה פלונית, וכך עושים לעבודה זרה פלונית, ולא מיחה בה. אמר רב יהודה
אמר שמואל: בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בו שירטון ועליו נבנה כרך גדול [של
רומי]

6. ירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ו:

"והמלך שלמה אהב נשים נכריות". ר"ש בן יוחי אמר: אהב ממש לזנות. חנניה בן אחי ר' יהושע אומר: על שם "לא
תתחתן בהם". ר' יוסי אומר: למושכן לדברי תורה ולקרבת תחת כנפי השכינה. ר' ליעזר אומר על שם "גם אותו החטיאו
הנשים הנכריות". אשכח תימר ר"ש בן יוחי וחנניה ור' ליעזר חדא ור' יוסי פליג על תלתייהון.

7. מדרש שוחר טוב ט:ז

ד"א "שני גוים בבטנך". גויים כתיב, זה מתגאה בעולמו, וזה מתגאה בעולמו – אדריינוס באומות העולם, ושלמה
בישראל.

8. שבת ל.

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

כשבנה שלמה את בית המקדש, ביקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים. דבקו שערים זה בזה. אמר שלמה עשרים וארבעה רננות, ולא נענה. פתח ואמר: "שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד", רהטו בתריה למיבלעיה. אמרו מי הוא זה מלך הכבוד? אמר להו "ה' עזוז וגבור". חזר ואמר "שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צ-באות הוא מלך הכבוד סלה" ולא נענה. כיון שאמר "ה' אלקים אל תשב פני משיחך, זכרה לחסדי דוד עבדך", מיד נענה.

9. מדרש שוחר טוב תהלים כ"ד

"שאו שערים ראשיכם". את מוצא בשעה שבנה שלמה את בית המקדש, בקש שלמה להכניס את הארון לבית קדשי הקדשים, והיה השער קטן: חמש אמות ארכו, ושתיים אמות וחצי רחבו, והארון היה אמה וחצי ארכו, ואמה וחצי רחבו, ואמה וחצי קומתו, וכי לא אמה וחצי נכנסת בתוך שתיים וחצי? אלא באותה שעה דבקו השערים זה בזה, ואמר שלמה עשרים וארבעה רננות ולא נענה. אמר "שאו שערים ראשיכם" ולא נענה, חזר ואמר "שאו שערים ראשיכם ויבא מלך הכבוד, מי זה מלך הכבוד?" ולא נענה, כיון שאמר "ה' אלקים אל תשב פני משיחך, זכרה לחסדי דוד עבדך", מיד נשאו שערים ראשם ונכנס הארון, וירדה אש מן השמים. ולמה נצטער שלמה כל כך? על ידי שנתגאה ואמר "בנה בניתי בית זבול לך וגו'".

10. ספרי ואתחנן פיסקא כ"ז

שלמה קרא עצמו עבד שנאמר "ונתת לעבדך לב שומע", והקדוש ברוך הוא לא קראו עבד אלא תלאו בדוד אביו שנאמר "למען דוד עבדי".

11. ראש השנה כ"א:

"בקש קהלת למצא דברי חפץ", בקש קהלת להיות כמשה – יצתה בת קול ואמרה לו "וכתוב ישר דברי אמת", "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה". וחד אמר בנביאים לא קם, במלכים קם.

12. גיטין ס"ח:

על ההיא שעתא אמר שלמה "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש". "וזה היה חלקי מכל עמלי", מאי "וזה?" רב ושמואל, חד אמר מקלו וחד אמר גונדו. היה מחזר על הפתחים כל היכא דמטא אמר "אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים" ... רב ושמואל, חד אמר מלך והדיוט, וחד אמר מלך והדיוט ומלך.